

РОЗДІЛ III

Музеєзнавство. Пам'яткознавство. Етнографія

УДК 069(477.8) "1939/1941"

Марія Лавнічек

Політика радянської влади щодо музейних закладів західних областей України в 1939–1941 рр.

У статті досліджено особливості розвитку музейної справи західноукраїнського регіону в період утвердження тут на початку Другої світової війни радянської влади. Висвітлено процес реорганізації новою владою музейних закладів, націоналізації колекцій, кадрових перестановок, наслідки, що їх зазнали музеї в результаті такої політики.

Ключові слова: західні області України, музейна мережа, кадрова політика, націоналізація, охорона культурної спадщини.

Постановка наукової проблеми та її значення. Музейні заклади як центри збереження культурної спадщини в різні історичні періоди та в різних державах нерідко відігравали роль вагомого інструмента впливу на маси. Не стали винятком і музеї Західноукраїнського регіону в 1939–1941 рр. Із приходом сюди більшовицької влади розпочався процес радянзації місцевих музеїв та їх підпорядкування потребам комуністичної ідеології. Ґрунтовне дослідження означеної теми дає змогу висвітлити її недостатньо вивчені грані, з'ясувати негативні наслідки більшовицької політики в музейній галузі, глибше розкрити антигуманну сутність тоталітарного режиму, показати самовідданість і героїзм музейних працівників – приклад, гідний наслідування.

Аналіз дослідження цієї проблеми. Певні аспекти музейного будівництва зазначеного періоду в західних областях України розглянуто в низці досліджень. Так, такий матеріал уміщено в книзі Г. Скрипник [16]. Із праць останніх років потрібно виокремити статті Ф. Рябчикової [14], С. Терського [17], О. Петровського [12]. Однак досі немає цілісної характеристики особливостей більшовицької політики в музейній галузі на означених територіях.

Мета статті – проаналізувати особливості та результати впровадженої радянською владою політики в музейній галузі у 1939–1941 рр. на приєднаних західноукраїнських землях.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Доля музеїв Західноукраїнського регіону кардинально змінилася після його входження до складу Радянського Союзу й так званого возз'єднання з Українською Радянською Соціалістичною Республікою (УРСР) у 1939 р.

Радянська влада загалом проявляла значну увагу до музейних закладів як до центрів комуністичної пропаганди. Вона постійно наголошувала на їх значущості в процесі будівництва соціалістичного суспільства. Свідчення цього – перший музейний з'їзд 1930 р., на якому розглянуто актуальні питання музейного будівництва в республіках Радянського Союзу. Ішлося про побудову експозицій (завдання яких полягало в консолідації зусиль різних верств населення для боротьби за перемогу соціалізму), підготовку професійних кадрів [4, с. 165, 167]. Щодо останнього аспекту, то в Радянській Україні музейних працівників готували в неймовірно короткий термін – на одно-, тримісячних курсах перепідготовки; існували також десятиденні методичні семінари [9, с. 122]. Звертали увагу на роботу з відвідувачами (спрямованість на антирелігійне виховання молоді). [4, с. 166].

У справі посилення ідеологічної ролі музеїв помітну роль відіграли нарада музейних працівників республіки 1931 р. (тут відзначено, що найкращий метод експозиційного відображення – тематичне подання матеріалу) [11, с. 125], а також постанова Ради народних комісарів (Раднаркому, РНК) УРСР «Про музеї України» 1938 р. Головним завданням документ проголошував очищення музеїв від класово ворожих елементів, а також підготовку нових ідеологічно вихованих кадрів, які покликані були вирішити питання соціалістичного музейного будівництва [9, с. 111–112].

Щодо музеїв західноукраїнських земель, то до початку Другої світової війни вони функціонували у ворожому для комуністичної ідеології руслі під гаслами національної самовизначеності. Тому, приєднавши восени 1939 р. Західну Волинь і Східну Галичину, а влітку 1940 р. – Північну Буковину до Української РСР, радянська влада вжила заходів, спрямованих на адаптацію музеїв регіону до радянського зразка.

Про невідкладність вирішення цього питання свідчить доповідна записка представників Центрального комітету Комуністичної партії (більшовиків) України (ЦК КП(б)У) секретареві ЦК КП(б)У М. Бурмистренкові «Про реорганізацію музеїв західних областей України», датована до 25 жовтня 1939 р. Документом запропоновано зміни, що їх повинні були зазнати музейні заклади західноукраїнських земель. Це здебільшого стосувалося музеїв Львівщини (під час перебування в складі Другої Речі Посполитої цей регіон продовжував зберігати позиції вагомого культурного осередку); про інші території говорилося загальною. «Записку» можна розглядати як перший документ, що відображає політику більшовицької влади в музейній галузі Західного регіону України в період і після його приєднання до УРСР. Тут уміщено рекомендації щодо змін музейної мережі, реорганізації експозицій, здійснення націоналізації й розпорощення музейних колекцій, відповідної кадрової політики тощо ін.

Згідно з документом, закриття стосувалося музеїв «Молода громада» та «Українське військо», причому останній повинен бути закритий, оскільки визнавався «націоналістичним». Усі матеріали цих музеїв передбачено передати до Центрального архівного управління Народного комісаріату внутрішніх справ (НКВС). Націоналізації підлягали музей Дзедушицького [6, с. 60–61] (колекція музею загальною чисельністю 3975 одиниць збереження пізніше поповнила фонди новоствореного радянською владою Державного обласного етнографічного музею в м. Львові) [16, с. 194], Музей художньої промисловості, музей та бібліотека Осолінських, а також приватні колекції графа В. Дзедушицького, А. Голуховського, І. Борковського й А. Шептицького, які передавалися Музею художньої промисловості. У Музеї історії м. Львова планувалося закрити експозицію останнього поверху як «шовіністичну і антирадянську» загальною. Через очевидну невідповідність тематики експозиційних залів радянській ідеології передбачено негайно провести їх реекспозицію.

Ішлося й про переміщення колекцій. До Національного музею, заснованого митрополитом А. Шептицьким у 1905 р., мали передати зі всіх музеїв збірки речей українського мистецтва; сам музей повинен був перейти у віддання Управління в справах мистецтва при Раднаркомі УРСР. Організація та розвиток музейної мережі західних областей України лягали на Народний комісаріат освіти, Управління в справах мистецтва та Академію наук республіки [8, с. 61–62]. Щоправда, на республіканському рівні доля вищезгаданих й інших музейних закладів була вирішена значно пізніше. Тому певний час деякі музеї залишалися поза увагою радянської влади (наприклад нинішній Волинський краєзнавчий музей, який упродовж літа 1929 – весни 1940 рр. функціонував як Волинський музей) [13, с. 422].

Початок реформуванню музеїв регіону на державному рівні (це стосувалася насамперед їх мережі) поклала постанова РНК УРСР «Про організацію музеїв і бібліотек у західних областях України» від 08 травня 1940 р. Згідно з документом, чисельність музейних закладів зменшилася до 22. Для порівняння варто сказати, що станом на літо 1939 р. лише в самому місті Львові діяло 26 музеїв [17, с. 146].

За типом реорганізовані музеї ставали краєзнавчими (історико-краєзнавчими). Потрібно зазначити, що їх частка серед усіх музейних закладів УРСР була найбільшою. Згідно з радянськими статистичними даними (станом на 01 січня 1941 р.), зі 151 музею республіки 64 були краєзнавчими; наступні мистецькі та історичні музеї (19 і 16 відповідно) [6, с. 338]. Потрібно зауважити, що на початку 1990-х рр. з'явилися публікації, у яких на основі аналізу статистичних зведень та опублікованих матеріалів стверджується, що відомості стосовно чисельності українських музеїв напередодні війни є дещо заниженими. Зокрема, М. Ткаченко подає цифру 174 музеї [5, с. 323]. Однак музеї краєзнавчого (історико-краєзнавчого) спрямування серед них усе ж таки становили більшість. Більшо-

вицька тоталітарна система вважала, що саме краєзнавчі музеї найкраще відображають розвиток усіх суспільних формацій і соціалістичного будівництва, сприяють вихованню свідомості радянської людини.

На території Львівської області організовано сім музеїв, Волинської – два, Дрогобицької – п'ять, Тернопільської – два, Ровенської (нині – Рівненської) – три, Станіславської (нині – Івано-Франківської) – три. Мережа музейних закладів виглядала таким чином. По Львівській області – 1) Державний обласний історичний музей в м. Львові; 2) Державний обласний етнографічний музей у м. Львові; 3) Державна обласна картинна галерея з філіями: замок Собеського в с. Підгірці Олеського району та Рацлавицька панорама у м. Львові; 4) Державний обласний музей мистецького промислу у м. Львові; 5) Державний обласний меморіально-літературний музей ім. Франка; 6) Державний міський етнографічний музей у м. Яворові; 7) Державний міський краєзнавчий музей у м. Сокалі.

По Волинській області – 1) Державний обласний краєзнавчий музей у м. Луцьку; 2) Державний міський історичний музей у м. Володимирі-Волинському; по Дрогобицькій – 1) Державний обласний історичний музей у м. Дрогобичі; 2) Державний міський історико-етнографічний музей у м. Перемишлі; 3) Державний міський історико-етнографічний музей у м. Самборі; 4) Державний міський краєзнавчо-природничий музей у Трускавці; 5) Державний міський краєзнавчо-етнографічний музей у м. Стрий.

У Тернопільській області організовано такі музейні заклади: 1) Державний обласний історико-краєзнавчий музей у м. Тернополі; 2) Державний міський історичний музей у м. Кременці. У Ровенській області – 1) Державний обласний історико-краєзнавчий музей у м. Ровно; 2) Державний міський історико-археологічний музей у м. Дубно; 3) Державний міський історичний музей у м. Острог; у Станіславській – 1) Державний обласний історичний музей у м. Станіславі; 2) Державний міський краєзнавчий музей у м. Коломиї; 3) Державний міський краєзнавчий музей у м. Рогатині – 7, с. 813–815.

Із приєднанням у 1940 р. до УРСР Північної Буковини уряд негайно націоналізував музеї та картинні галереї краю й передбачив організацію тут музейних закладів нового зразка [18]. Про невідкладність практичного вирішення цього питання свідчить той факт, що через декілька днів після утворення більшовицькою владою 07 серпня 1940 р. Чернівецької області в газеті «Радянська Волинь» за 14 серпня 1940 р. з'явилося повідомлення про заплановане відкриття нового музею в Чернівцях [10, с. 2]. Означений задум реалізовано 23 листопада 1940 р., коли на базі існуючих Буковинського крайового та Українського етнографічного осередків створено краєзнавчий музей у Чернівцях [20].

Отже, постановою від 08 травня 1940 р. сформовано нову музейну мережу західних областей України. Потрібно відзначити, що основним способом організації музеїв більшовицькою владою стало об'єднання створених ще у XIX – першій третині XX ст. музейних закладів та розподілу музейних збірок і колекцій по різних музеях. Яскраво цей процес можна простежити на прикладі новоствореного радянською владою Державного обласного етнографічного музею у м. Львові, який успішно функціонував ще до реорганізаційних процесів під назвою культурно-історичного музею НТШ (Наукового товариства імені Шевченка). До музею передано етнографічні збірки з колишньої Української гімназії, Музею українського мистецтва, Промислового музею, Львівського музею Любомирських, Музею Львівського університету, Музею «Народного Дому», Історичного музею, збірка Музею містечка Рава-Руська, а також раніше згадана колекція Музею Дзедушицьких [16, с. 194]. Історичний музей м. Львова (започаткований у 1893 р.) та Національний музей імені короля Яна III (створений у 1908 р.) за тим же принципом об'єднано у Львівський історичний музей [19, с. 81], а його фонди поповнено окремими колекціями музею Любомирських, Музею НТШ, Музею Ставропільського інституту [14, с. 14]. Такі об'єднувачі процеси спричинили розпорошення музейних колекцій, нерідко – утрату частини з них, а отже, негативно позначилися на справі належного збереження багатьох рухомих пам'яток історії та культури, подальшому музейному будівництві в західних областях України загалом.

Реорганізація музейної мережі спричинила як обов'язковий складник і кадрові зміни. Кадрова політика щодо музейних працівників західних областей УРСР була спрямована на заміну діючого персоналу вихованими в комуністичному дусі музейниками. Про забезпечення новостворених унаслідок реорганізації музеїв кваліфікованими кадрами музейних працівників ішлося в пункті

третьому постанови РНК УРСР «Про організацію музеїв і бібліотек у західних областях України» від 08 травня 1940 р. [7, с. 815]. Проте поняття «кваліфікований музейний працівник» у радянській системі визначалось ідеологічними критеріями. Тому зрозумілими стають подальші дії комуністичної влади щодо заміни музейних працівників. Потрібно звернути увагу на той факт, що кадрові перестановки розпочалися ще до офіційного вирішення долі західноукраїнських музеїв. Так, директора Промислового музею В. Подляха як симпатик радянської влади в листопаді 1939 р. призначено директором Музею історії м. Львова, замість Р. Менкіцького. У січні 1941 р. відомого українського мистецтвознавця та музеєзнавця І. Свенціцького зміщено з посади директора Картинної галереї й переведено на роботу в університет та Академію наук. Директором галереї став А. Ахматов [17, с. 148–149]. Подібні зміни торкнулись усіх без винятку музеїв окупованого більшовицьким тоталітарним режимом Західноукраїнського регіону.

Унаслідок кадрових перестановок музеїв західних областей України опинились у складному становищі, оскільки нові малокваліфіковані, а то й некваліфіковані кадри не могли повноцінно проводити музейну діяльність. Тому рятувати музеї доводилося тим, кому все-таки вдалось уникнути кадрових перестановок. Це яскраво демонструє приклад Державного обласного краєзнавчого музею в м. Луцьку, який отримав назву Волинського державного обласного краєзнавчого музею. Станом на серпень 1940 р. в музеї працювало 12 осіб, серед яких вищу освіту мали лише двоє – А. Дублянський (заступник директора) та З. Леський (науковий співробітник). Призначений новою владою директор музею В. Смовж був далеким від історії й культури краю, особливостей його розвитку; зі специфікою музейної справи він ознайомився на тримісячних музейних курсах. Інші працівники музею – молодший науковий працівник О. Мардкович, технічний робітник з охорони пам'ятників Г. Біренцвейг, лаборант К. Лозинський, бібліотекар З. Качка, завгосп С. Вахтель, бухгалтер Е. Райн, секретар М. Квасницька, прибиральниця Х. Гловацька й вартувий Б. Лех – слугували у якості штатних одиниць для заповнення кадрового дефіциту в музеї. Потрібно зауважити, що їхній освітній рівень був невисоким (двоє останніх узагалі були неписьменними); низькою залишалася музейна підготовка осіб, пов'язаних зі здійсненням фондової, наукової та інших видів роботи [3, арк. 7].

Попри складне кадрове становище музейні заклади все ж таки виконували певну пам'яткоохоронну діяльність. Посприяла цьому постанова РНК УРСР «Про організацію Комітету охорони та збереження історико-культурних, архітектурних та археологічних пам'яток УРСР» від 31 серпня 1940 р., що стосувалася й західних областей України. У кожній із них визначались органи, відповідальні за організацію обліку, дослідження та збереження історико-культурної спадщини. У Тернопільській області це була обласна комісія з охорони пам'яток [12, с. 153], у Львівській – робоча комісія з охорони пам'яток історії та культури (до її складу увійшли письменник П. Панч – голова, історик І. Крип'якевич та літературознавець М. Возняк) [17, с. 148], у Волинській – комітет охорони історико-культурних та археологічних пам'яток (голова – С. Родик, заступник – директор Волинського державного обласного краєзнавчого музею В. Смовж) [1, арк. 76]. До виявлення пам'яток залучено районні, міські й сільські Ради депутатів трудящих, культурно-соціальні заклади [1, арк. 76], учителів, студентів, школярів [12, с. 153]. Результатом роботи цих комісій і комітетів стало укладення списків історичних пам'яток, архітектурних об'єктів [2, арк. 1; 1, арк. 130].

Дієюю щодо питань охорони культурної спадщини була й робота музеїв західних областей України. Звичайно, вона здійснювалася музейними закладами в межах власних повноважень та під неухильним наглядом партійно-державних органів радянської тоталітарної системи. Щоправда, доля культурних цінностей і практична реалізація цілей вищезазначеної постанови від 31 серпня 1940 р. нерідко залежала від ініціативи самих музейних працівників. Наприклад, для порятунку низки рухомих історичних та мистецьких пам'яток, що перебували в складі колишніх приватних і націоналізованих владою зібраннях, науковці Волинського державного обласного краєзнавчого музею в 1940 р. терміново спорядили поїздку до містечка Олика. Тут, у родинному замку князів Радзивілів, розмістилася рідкісна колекція робіт усесвітньовідомих живописців Хосе Рібери, Нікколо Пуссена, Франческа Лондоніо, Юзефа Брандта та ін., зразки старовинної зброї, меблів, gobеленів. У дубових, орнаментованих різьбою й інкрустацією шафах зберігалися рідкісні зібрання стародруків, інкунабул. Частину матеріалів А. Дублянському та З. Леському пощастило перевезти до музею. Однак чимало залишених у родинному замку князів Радзивілів пам'яток виявилися втраченими назавжди. Так, приїхавши навесні 1941 р. до Олики повторно, А. Дублянський і З. Леський дізналися, що стоси

безцінних старовинних рукописних та друкованих книг із колекції Радзивілів були використані червоноармійцями місцевого гарнізону для опалення численних кімнат князівського палацу взимку 1940–1941 рр. [15, с. 295].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Із приєднанням у 1939–1940 рр. західноукраїнських земель до СРСР для музейних закладів регіону розпочався новий етап у їхньому розвитку – радянський. Відтепер музеї, як і інші сфери побутування західноукраїнського соціуму, підпорядковувались ідеологічним засадам більшовизму й слугували інструментом впливу на маси. Політика радянської влади щодо західноукраїнського музейництва вирізнялася певними особливостями, які, проте, не виходили за межі загальносоюзного курсу. Основними складниками цієї політики стали реорганізація музейної мережі, розпорошення музейних колекцій по різних музейних закладах, націоналізація приватних колекцій, кадрові перестановки й охоронна діяльність музеїв. Усі ці процеси й надалі потребують ґрунтовного дослідження.

Джерела та література

1. Державний архів Волинської області, ф. Р.-6 (Виконавчий комітет Волинської області Ради народних депутатів, м. Луцьк), оп. 1, спр. 2, 172 арк.
2. Державний архів Волинської області, ф. Р.-6, спр. 21, 3 арк.
3. Державний архів Волинської області, ф. Р.-2083 (Волинський краєзнавчий музей), оп. 1, спр. 2, 7 арк.
4. Закс А. Б. Всероссийский музейный съезд // Вопросы истории. – 1980. – № 12. – С. 164–167.
5. Кот С. Радянська евакуація українських музейних цінностей на території УРСР під час Другої світової війни в контексті проблем повернення та реституції втрачених культурних надбань / С. Кот // Сторінки воєнної історії України : зб. наук. ст. – Вип. 2. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2009. – № 12. – С. 321–336.
6. Культурне будівництво в УРСР, 1928 – червень 1941 : зб. док. і матеріалів / голов. арх. упр. при Раді Міністрів УРСР та ін. – Київ : Наук. думка, 1986. – 415 с.
7. Культурне будівництво в Українській РСР. Важливі рішення Комуністичної партії і Радянського уряду. 1917–1959 рр. : зб. док. : у 2 т. / Центральний держ. архів Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР / голов. ред. О. В. Килимник. – Київ : Держполітвидав УРСР, 1959. – Т. I : 1917 – червень 1941 рр. – 883 с.
8. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. – Т. 1: 1939–1953. – Київ : Наук. думка, 1995. – 748 с.
9. Маньковська Р. Музейництво в Україні / Р. Маньковська. – Київ, 2000. – 140 с.
10. Нові театри, школи, музеї // Радянська Волинь. – 1940. – 14 серп.
11. Омельченко Ю. А. Музейне будівництво на Україні в 1921–1944 рр. / Ю. А. Омельченко // Укр. іст. журн. – 1975. – № 3. – С. 122–128.
12. Петровський О. Охорона культурної спадщини у Тернопільській області УРСР (вересень 1939 – червень 1941 рр.) / О. Петровський // Наукові записки Терноп. нац. педагог. ун-ту імені Володимира Гнатюка. – Серія : Історія. – 2013. Вип. 1 (1). – С. 152–158.
13. «Роде наш красний...» / Волинь у долях краян і людських документах : наук. вид. / упор. і автор. передм. Л. К. Оляндер. – Луцьк : Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 1996. – Т. 1. – 444 с. : іл.
14. Рябчикова Ф. Музейництво на західноукраїнських етнічних землях у 1939–1941 рр. / Ф. Рябчикова // Волинський музейний вісник : наук. зб. Вип. 4 : Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейної справи ВНУ ім. Лесі Українки ; упоряд. А. Силюк, Є. Ковальчук. – Луцьк : МП «Пульс», 2012. – С. 12–20.
15. Силюк О. Культурно-освітня та музейна діяльність Анатолія Дублянського в 1939–1940 рр. / О. Силюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Вип. 6. – Луцьк, 2014. – С. 294–297.
16. Скрипник Г. А. Етнографічні музеї України. Становлення і розвиток / АН УРСР; Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. – Київ : Наук. думка, 1989. – 304 с.
17. Терський С. В. Реформування музеїв Галичини на початку Другої світової війни / С. В. Терський // Військово-науковий вісник. – Львів, 2013. – Вип. 19. – С. 144–155.
18. Укази Президії Верховної Ради СРСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://drul.lviv.ua/node/40579>.
19. Федорова Л. Д. Становлення й розвиток містознавчого музейництва в Україні в XIX – перших десятиліттях XX ст. / Л. Д. Федорова // Укр. іст. журн. – 2006. – № 1. – С. 72–83.
20. Чернівецький обласний краєзнавчий музей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://regmusev.io.ua>.

Лавничек Мария. Политика советской власти относительно музейных учреждений западных областей Украины в 1939–1941 гг. В статье исследуются особенности развития музеев западных областей Украины под идеологическим давлением коммунистической системы. Раскрыт процесс реорганизации новой властью музейной сети, национализации музейных собраний, частных коллекций, кадровых перестановок. Подчеркивается, что последствием таких действий стало массовое разграбление национальных сокровищ, а также распылений музейных собраний. Музейная сеть в результате реформации, согласно всесоюзному образцу, значительно уменьшилась в количественном показателе. Проанализирована политика большевиков по отношению к музейным работникам региона, их роли в социалистическом музейном строительстве. Охарактеризован состав работников Волынского краеведческого музея, который дает возможность создать портрет музейного работника и определить негативные последствия в результате реализации кадровой политики большевиков. Раскрыта деятельность органов власти музейных учреждений в сфере охраны памятников истории, археологии, архитектуры.

Ключевые слова: западные области Украины, музейная сеть, кадровая политика, национализация, охрана культурного наследия.

Lavnichek Maryia. The Soviet Government Policy Regarding the Museum Institution in the Regions of Western Ukraine in 1939–1941. The article studies the development peculiarities of museums in regions of western Ukraine under the ideological pressure of the communist system. It discloses a process of reorganization of the museum network, nationalization of private and museum collections, and personnel changes performed by new authorities. It emphasizes the consequences of these actions, such as mass looting of national treasures, as well as the dispersion of museum collections. As a result of the Reformation according to the All-Union model museum network greatly decreased in quantitative indicators. The article analyzes Bolsheviks policy towards museum workers in regions, their role in the socialist construction of the museum. It characterizes the staff of the Volyn Museum of Local Lore what gives a possibility to create a portrait of the museum worker and to identify the negative consequences resulting from the implementation of the Bolsheviks personnel policy. It discloses work of museum institutions and authorities in the sphere of historical monuments protection, archeology, and architecture.

Key words: regions of western Ukraine, museum network, personnel policy, nationalization, protection of cultural heritage.

Статтю подано до редколегії
14.10.2016 р.

УДК 069.6(477.82)«1991/2016»

Любомир Більо

Трансформація музейної мережі Волинської області в 1991–2016 рр.

У статті проаналізовано зміни музейної мережі Волинської області впродовж 1991–2016 рр. Розглянуто процеси вдосконалення структури Волинського краєзнавчого музею, реорганізації системи комунальних, громадських і відомчих музеїв. Акцентовано увагу на детермінантах, які вплинули на досліджувані процеси.

Ключові слова: музей, музейна мережа, комунальні музеї, громадські музеї, Волинська область.

Постановка наукової проблеми та її значення. Роки українського державотворення стали важливим етапом зміни місця й ролі музею як соціокультурної інституції. На новому етапі музейного будівництва зазнали вдосконалення науково-фондова, експозиційно-виставкова, культурно-освітня діяльність вітчизняних музеїв, оптимізовано мережу музейних закладів. Подальша розбудова музейництва потребує ґрунтовного аналізу, набутого в останні десятиріччя досвіду трансформації музейної сфери. Дослідження вказаних процесів на загальнодержавному рівні не можливе без вивчення регіонального аспекту проблеми, зокрема матеріалів Волинської області. Необхідність такої розвідки актуалізується недостатністю розробки проблеми у вітчизняній історіографії.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дослідження процесів реформування музейної галузі в незалежній Україні було започатковане вченими в 90-х рр. ХХ ст. Окрім узагальнювальних праць (З. Ма-